ՆՈՐ-ԴԱՐ

№ 59 ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ Շաբաթ, 11 Ապրիլ | 1892 | Շաբաթ, 11 Ապրիլ ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ № 59

Տարեկան 10 րուբլի, վեց ամիսը՝ 6 րուբլի, երեք ամիսը՝ 3 ր. 50 կ. ամիսը՝ 1 ր., համարը՝ 5 կոպէկ։ Բաժանորդ գրւում են Թիֆլիսում միմիայն խմբագրատանը։

Խմբագրութեան հասցէն՝ Тифлисъ. Редакція «Норъ-Даръ» կամ Tiflis. Rédaction «Nor-Dar».

Խմբագրութիւնը բաց է ամեն օր (բացի տօն օրերից) ժամը 9 ից մինչև 2-ը։ Յայտարարութիւններն ընդունւում են ամեն լեզուներով։ Յայտարարութիւնների բառին 2 կ., րեկլամների համար կրկնապատիկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քրոնիկոն.—Ս. Պատրիարքի նամակը։ Թերթիս խմբագրին ուղղուած շնորհաւորանքների առթիւ։ Հեռագիր Շահազիզեանի յոբելեանի մասին։ Թերթիս խմբագրի և խմբագրութեան կողմից ուղարկուած հեռագիր Շահազիզեանին։ Շահազիզեանի յոբելեանի առթիւ ուղարկուած հեռագիրներ։ «Դաւիթ և Մհեր» ազգային վէպի նոր երկու վարիանտ Ն. Մառի ուղևորութիւնը։ Ձիերի ցուցահանդէս։ Թիֆլիսի մասնակցութիւնը Չիկագոյի ցուցահանդէսին։ Հայերէն պարբերական նոր հրատարակութիւններ։ Յ. Ղազարեանի ընտանիքի օգտին խմբագրութեանս ստացած նուէրները։ Կաթողիկոսական պատգամաւորներ Բաթումից։ Վլադիկավկազից։ Եկատերինադարից։ Շուշուց։ Երևանից։ Բաթումից։ Մարտի 8-ի ընտրութիւնը բեկուած։ Խմբագրուներից։ Վլիպակութեան կողմից։ Սինոդի օրագրութիւն-

Նամակ խմբագրին։ Կրօնական հարցի մը պատասխանը։

Թղթակցութիւններ.—Բաթում։ Մոզդոկ։

Քաղաքական.—Քաղաքական լուրեր։

Հեռագիրներ։

Բանասիրական.—Գրականական ակնարկներ, III.

Տեղեկատու։

Յայտարարութիւններ։

ՔՐՈՆԻԿՈՆ

Կ. ՊՈԼՍԻՑ մեզ գրում են, որ Սրբազան պատրիարքն Էջմիածին մի նամակ է գրել, որ Թիւրքիայից գնացող 50 հոգի պատգամաւորների տեղ պատրաստեն։

—

Զատկի առթիւ խմբագրութեանս ստացած շնորհաւորական այցետոմսերի, նամակների և հեռագրերի համար Թերթիս խմբագիրը յայտնում է իւր սրտանց շնորհակալութիւնը։

—

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻՑ մեր թղթակիցը հեռագրում է մեզ հետևեալը.

«Շահազիզեանի յոբելեանը կատարուեց անասելի շքեղ կերպով. հեռագրներին, շնորհաւորանքներին, ուղերձներին վերջ չկար. Ներկայ էր բազմաթիւ հասարակութիւն»։

—

Մարտի 8-ին Թերթիս խմբագրի և խմբագրութեան կողմից շնորհաւորական մի հեռագիր ուղարկուեցաւ Մոսկուա՝ Սմբատ Շահ-Ազիզին։

—

Մարտի 8-ին Թիֆլիսից և Թիֆլիսի վրայով Մոսկուա ուղարկուած Սմբատ Շահ-Ազիզի երեսնամեակը շնորհաւորող հեռագրերի թիւն անցնում է հարիւր քսանի։ Մարտի 8-ին գիշերը հեռագրատան մէջ ծառայողներն աւելացրած էին։

—

Հրատարակչական ընկերութիւնը Էջմիածնից Ճեմարանաւարտ շնորհունակ Գարեգին սարկաւագից ստացել է «Դաւիթ և Մհեր» ազգային դիւցազնական վէպի երկու նոր վարիանտ, որ նա գրի է առել Էջմիածնում և Ապարանում։ Վարիանտներից մէկը մոկաց բարբառով է, իսկ միւսն՝ Ապարանի բարբառով։ Երկու վարիանտն էլ ընդարձակ պատմուածք են և հետաքրքիր նոր տեղեկութիւններ են աւելացնում ազգային վէպի մէջ, որի երկու ուրիշ վարիանտները յայտնի է գրի են առել գերապատիւ Սրուանձտեանց եպիսկոպոսն և պ. Մ. Աբեղեանը։

Խօսք չկայ, ի հարկէ, որ Հրատարակչական ընկերութիւնը շուտով տպագրութեան կը յանձնի մեր ժողովրդական բանահիւսութեան այդ հարուստ գանձը, որ միանգամայն վերացում է մեր ժողովրդի բանաստեղծական հանճարը։

Շնորհունակ Գարեգին սարկաւագն Հրատարակչական ընկերութեանն ուղարկել է ուրիշ շատ ժողովրդական երգերի, ոտանաւորների և վէպերի բաւական նշանաւոր ժողովածու, որի մէջ կան շատ հետաքրքիր և գրականական արժէք ունեցող կտորներ։

—

«Ոբզանզանք»-ի ասելով, ապրիլի վերջին կամ մայիսի սկզբին Թիֆլիս է գալու Պետերբուրգի համալսարանի երիտասարդ հայագէտ դոցենտ Ն. Մառը, որ մտադիր է այս ամառ մի ուղևորութիւն անել Հայաստանում։

—

Շուտով Թիֆլիսում ձիերի ցուցահանդէս է բացուելու։

—

Ներքին գործերի մինիստրի առաջարկութեամբ Թիֆլիսի գործարանատէրերին և արդիւնաբերողներին առաջարկուած է, որ մասնակցեն Չիկագոյի համաշխարհային ցուցահանդէսին։

—

Պարբերական հրատարակութիւնները խոստանում են անասելի արագութեամբ բազմանալ հայերիս մէջ. ահա ձեզ ապացոյցներ, որ գրում են մեզ.

1) «Հաւաստի աղբիւրներից լսում ենք, որ մի երևանցի խնդրամատոյց է եղել ուր հարկն է՝ Երևանում մի հայերէն լեզուով ամսագիր հրատարակելու»։

2) «Հաստատ աղբիւրներից լսում ենք, որ օրերումս մի պարոն, Աստուածատուր Երիցեան, կառավարութեանը խնդիր է ուղարկել, որպէս զի իրեն թոյլ տրուի Թիֆլիսում հայերէն լեզուով երգիծաբանական երկշաբաթաթերթ հրատարակելու «Համաք» անունով։

—

Թիֆլիսի ս. Գէորգ (Մէյդանի) եկեղեցու մի քանի ծխականներ մեզ դիմելով հարցնում են, թէ ո՞ւր են այն պարոնները, որոնք ընտրութեան ժամանակ այնքան աչագին աղմուկ էին բարձրացնում ս. Գէորգում։ Զատկին էլ դրանց չը տեսանք, գրում են մեզ դիմողները. ինչպէս որ յանկարծ յայտնուեցան այդ պարոնները, նոյնպէս և յանկարծ աներևոյթացան։ Մի՞թէ միայն ընտրութեան ժամանակն են այդ մարդիկն այդ եկեղեցու տէր հանդիսանում։

—

Մարտի 8-ի ընտրութիւնից մի ամիս անցաւ, Սինոդն այդ ընտրութեան մասին նիստեր ունեցաւ առանց ցանկալի հետևանքի։ Մարտի 9-ին երեկոյեան Էջմիածնից մի մասնաւոր հեռագրից (որդին գրում է հօրը) յայտնուեցաւ, որ մարտի 8-ի ընտրութիւնը բեկուած է։ Մեզ չը զարմացրեց այդ լուրը, թէպէտև շատերը չեն ուզում, չեն կարողանում հաւատալ։

—

Յակոբ Ղազարեանի ընտանիքի խնամակալ պ. Իվան Իվանովին յանձնեցինք խմբագրութեանս մէջ յիշեալ ընտանիքի օգտին ստացուած հետևեալ գումարները. 1) պ. Գէորգ Յակոբեանից ստացուած ..... րուբլին, 2) պ. Համազասպ Արզումանեանից՝ ... րուբլին, 3) Կարսից պ. Աստուածատուր Յովսէփեանից՝ ..... րուբլին, 4) նոյն տեղից Յարութիւն Վարդանեանից ... րուբլին։

—

Կ. Պոլսի «Մասիս»-ի մէջ կարդում ենք... Կաթողիկոսական ընտրութեան մասնակցելու համար Ակնայ վիճակէն աշխարհական պատգամաւոր ընտրուած է տեղւոյն գաւառական ընդհանուր ժողովոյ ատենապետ Մեծ. Յովսէփ էֆ. Ճանիկեան. իսկ Ակնայ Առաջնորդ Գեր. Յակոբ վարդ. Յօրիկեան անձնական սկարութեան պատճառաւ չկրնալով անձամբ յԷջմիածին ուղևորել, իւրև եկեղեցական պատգամաւոր իւր վիճակին, իւր կողմանէ փոխանորդ կարգած է քաղաքին Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ քահանաներէն Յակոբեան Արժ. Տ. Յարութիւն քահանան։

—Ամասիոյ կողմանէ Կաթողիկոսական ընտրութեան մասնակցելու համար աշխարհական պատգամաւոր ընտրուած է տեղւոյն քաղաքական ժողովոյ Ատենապետ Մեծ. Կարապետ էֆ. Փափազեան։

—Պոլվարիոյ Հայոց կողմանէ աշխարհական պատգամաւոր ընտրուած է Սելեսարեցի Մեծ. Համբարձում էֆ. Մ. Յարութիւնեան։

—Ռումանիոյ Հայոց Ներկայացուցիչք մարտի 20 ին Պուքրէշ գումարուելով ընդ նախագահութեամբ Գեր. Տ. Գէորգ Ծ. վարդապետի Երէցեան, Կաթողիկոսական ընտրութեան մասնակցելու համար իրենց կողմանէ պատգամաւոր կարգեր են Նաշի ազգայիններէն գՊ. Սողոմոն, լեզուագէտ և ուսեալ անձն։

—

ԲԱԹՈՒՄԻՑ.—Այս տարի ձմեռուայ ամիսներում Բաթումից թէ՛ արտահանման և թէ՛ Ռուսիա մեծ քանակութեամբ Երևանի բամբակ արտահանուեց Կարգինկինի, Պողոսեանցի և այլ գործարանատէրերի համար. հայոց փիրմաների արտահանութիւնը սակաւ էր. արտահանուեց Կախէթի գինի՝ Զօրջաձէի փիրմայի և Երևանի գինի՝ Թայիրեանցի, Աֆրիկեանցի, Անտոնեանցի և ուրիշների։ Պարսկաստանի չոր մրգեղէն շատ մեծ քանակութեամբ այս տարի արտահանեց Զօհրաբեանց—Սալխանեանց, յետոյ Թումանեանց և այլ փիրմաներ։ Սամարղանդի քիշմիշն էլ շատ գնաց։ Ընկոյզի կոճղ և փայտ արտահանեց Խաչատրեանցի փիրման։ Արտահանուեց բուրդ, լաւ՝ Մնացականեանցի միջոցով։ Արտահանուեց քիչ չալթուկ, բրինձ՝ (մաքրածը շատ), իսկ վերջին օրերս սկսուեց արտահանել և եգիպտացորեն։ Մարգանէցն արտահանւում է Փոթիից։

—

ՎԼԱԴԻԿԱՎԿԱԶԻՑ.—Մեր Քաղաքային վարչութիւնն այս քանի տարի է հաշիւ չի ներկայացնում. Այդ մասին շատ անգամ հարց են վարթեցրել և բողոքել են թէ գրաւոր և բանաւոր քաղ. խորհրդի անդամներից մի քանիսը, բայց մինչև անհետևանք։ Հարցը երկար ձգձգելուց յետոյ վերջապէս մի յանձնաժողով է կազմւում չորս հոգուց բաղկացած հաշիւները քննելու համար։ Դրանցից այժմ միայն մէկն է մնացել. մէկին հեռացրել են, երկուսն իրենք են հեռացել, իսկ յանձնաժողովը դառել է միանձնեայ ժողով.... Վերջերս հարցն անցել է մամուլի մէջ և խիստ բողոքում է Էրաստ պ. Ղազարեանը տեղական «Тер. Вѣд.» լրագրի մէջ, որտեղ նա առաջ բերելով մի քանի փաստեր՝ հրաւիրում է կառավարութեան ուշադրութիւնն այդ բանի վրայ։

—

ԵԿԱՏԵՐԻՆԱԴԱՐԻՑ.—Մարտի 14-ին տեղիս թատերասէրների խումբը գերասան Յ. Կարինեանցի մասնակցութեամբ հոգևոր-ծխական դպրոցի թատրոնում ներկայացրեց «Կոզմատուած պոստ» և «Տիկինը նրան՛ սպասում է»։ Արդիւնքը յատկացրած էր յիշեալ դպրոցի օգտին։ Դահլիճը լիքն

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿՆԵՐ

—

III.

Երկու յոբելեան՝ Ամոս Կոմենացու ծննդեան 300-ամեակը եւ Ս. Շահազիզեանի մանկավարժական եւ գրականական գործունէութեան 30-ամեակը։

—

«Ես քնած էի և թւում էր ինձ, թէ կեանքը գեղեցկութիւն է. արթնացայ և տեսայ, որ կեանքը պարտականութեան կատարումն է», ասել է Կանտը։ Եւ որքան աւելի զարգացած լինի առանձին անհատը և կամ ամբողջ մարդկութիւնը,—այնքան աւելի շուտով է հասկանում և կատարում նա իւր պարտականութիւնը. XIX դարու պատմութիւնը դրան լաւ ապացոյց է. նա աւելի, քան նախորդ դարերը ճանաչել է իւր պարտականութիւնը և պատուել ու գնահատել է երևելի անձերի գործունէութիւնը, յարգել է նրանց յիշատակը։ Մեր դարում ամենից առաջ և միմիայն նշանակութիւն են տալիս համամարդկային գործին, և որքան մեծ է առանձին անհատի կամ ազգութեան բերած օգուտը, այնքան մեծ է և մարդկութեան երախտեաց հաւաստիքը դէպի նա։

Այս օրերս մարդկութիւնը կարծես կոչուած էր ցոյց տալու իւր զարգացման աստիճանը, իւր գնահատելու շնորհքը, և աչքոյութեամբ ցոյց տուեց այդ.—բոլոր զարգացած ազգերը մի սիրտ մի հոգի եղած՝ տօնեցին երևելի մանկավարժ Ամոս Կոմենացու ծննդեան 300-ամեակը։ Նկատւում էր, որ ուրախութիւնն ընդհանուր էր. բոլոր ազգութիւնները մոռացած իրենց մասնաւոր հաշիւները՝ տօնում էին առաջադիմութեան յաղթանակը... Միայն մէկ անհատ կանգնած էր առանձին, որպէս Յուդան առաքեալների մէջ.—դա Աւստրիայի մինիստրներից մէկն է, որ արգելեց չեխերին տօնել իրենց փառք ու պարծանքի յիշատակը։ Ասենք նրանք չանսացին մինիստրի հրամանին և գուցէ աւելի շքեղ կատարուեց նրանց հանդէսը, քան թէ այդ կարող էր լինել առանց վերոյիշեալ ճնշման, բայց ծանր և դառն թուաց նրանց այդ ..... մինիստրի հրամանը. ցաւով կսկիծով նրանք դարձրին հայեացքներն իրենց շուրջը և տեսան, որ ուրիշ բան է ապատ կեանք, ուրիշ բան է հպատակութիւն։ Առաջին դէպքում ճնշում երբէք չէր պատահել. ազգային մինիստրն այդ հանդէսին անգամ ազգային գոյն կտար, որովհետև թանգ է Կոմենացին չեխերի համար ոչ միայն իբրև մանկավարժ, այլ և իբրև ազգային գործիչ, ազգային կրօնի նախանձախնդիր, ազգային ազատութեան ախոյեան, այն ազատութեան, որ այժմ ոտնակոխ է եղած։ Եւ այդ մինիստրն արգելելով տօնել Կոմենացու որպէս ազգային գործչի յիշատակը, տօրկական քաղաքականութեան կուրութեան մէջ մոռացաւ նրա համամարդկային նշանակութիւնը, որը ճանաչում են այժմ բոլոր զարգացած ազգերը։ Իսկ նրա համամարդկային նշանակութիւնը կանում է նրանում, որ նա նախահայրն է այն բոլոր երևելի մանկավարժների, որոնք երևեցան վերջին երկու-երեք դարերի ընթացքում, նա առաջին քարը դրեց այն հիմունքին, որի վրայ կանգնած է այժմեան մանկավարժութիւնը և դեռ երկու երեք դար սրանից առաջ մատնանիշ եղաւ մանկավարժական և դպրոցական այն պակասութիւնների վրայ, որ մինչև այժմս էլ գոյութիւն ունին և վերջին ժամանակս կուռի պայքար են դարձել։

Իւր մանկավարժական գաղափարները նա ամփոփած ունի մի քանի երևելի շարադրութիւնների մէջ, որոնցից ամենանշանաւորներն են «Didactica magna» («Մեծ վարդապետարան») և «Orbis pictis» («Նկարած աշխարհք»)։ Բացի սրանից, նա խօսքով թէ՛ իւր հայրենիքում և թէ՛ ճանապարհորդութեան ժամանակ օտար երկրներում գործադրեց այդ գաղափարները։ Այդ շարադրութիւնների մէջ նա զինւում է հին սխոլաստիկ դաստիարակութեան դէմ. յայտնի է, որ սխոլաստները լցնում էին երեխայի գլուխը զանազան անպէտք բառագնութիւններով, լատին քերականական օրինակներով չաւանդելով ոչ պատմութիւն, ոչ մայրենի լեզու։ Կրօնը նրանց համար հաւասար էր բառագննական փիլիսոփայութեան. սովորեցնում էին, թէ ինչպէս պէտք է գրուի «Յիսուս» խօսքը, թէ ի՛նչ խորհրդաւոր նշանակութիւն ունի յունական «Հուկ» բառը տառերին նայելով և այլն և այլն։ Չկային ոչ մանկավարժներ, ոչ ուշադրութիւն դարձնէին երեխայի մտաւոր, բարոյական և ֆիզիքական զարգացման վրայ. չկային դասագրքեր, յարմար ուսումնարաններ։ Ուսումը որոշ դասի արտօնութիւն էր համարւում. միւսներն անարժան էին համարւում ուսման... Եւ ահա այդ բոլորին դէմ գնալով Կոմենացին առաջարկում է բանալ ուսումնարանի դռները ամենքի առաջ, աւանդել այնպիսի առարկաներ, որոնք օգտակար կարող են լինել կեանքում, առանձին ուշադրութիւն դարձնել մայրենի լեզուի վրայ, իսկ կրօնի դասատուութիւնը կանգնեցնել այնպիսի հիմունքների

էր հանդիսականներով, օտարազգիներ էլ կային։ Տոմսակներից և անուշեղէնից արդիւնք գոյացաւ 237 ր. 50 կ., որից դուրս գալով 99 ր. 90 կ. ծախքը, մնում է զուտ արդիւնք 137 ր. 60 կոպէկ, որն ամբողջապէս երեսփոխ պ. Գաշմաքեանին յանձնուեցաւ։

Գալով խաղացողներին գլխաւորապէս պէտք է ասել ամէն թատերասէրներն իրենց դերերը բարեխղճութեամբ կատարեցին, աւելին կարելի չէր սպասել։ Աչքի էին ընկնում պ. Պալպուլեանց և պ. Քալիկեանց իրենց հասկանալի և մաքուր առոգանութեամբ և պ. Շատուրեանց, որ բաւական զուարճութիւն պատճառեց. Նոյնպէս և տիկին Աշրափեանց, որ բաւական աջող կատարեց իւր դերերը. Նկատելի էր տիկնոջ ցոյց տուած բեմական ընդունակութիւնը։ Սա առաջին անգամը չէ, որ տիկինը բեմ է դուրս գալիս և գործակից է լինում տեղիս թատերասէրներին։ Ուրախալի էր տեսնել այդ երեկոյ նոյնպէս ներկայացման արդիւնաւորութեան համար աշխատող տիկիններին ու օրիորդներին, որոնցից ոմանք տոմսակներ էին ծախում և ոմանք քաղցրաւենիք, թէյ և այլն։ Ներկայացումից յետոյ պար եղաւ։

—

ՇՈՒՇՈՒՑ.—Ապրիլի 4-ի երեկոյեան Զատկական տօնի առթիւ Ղազանչեցոց եկեղեցում դպրութիւն էր անում օրիորդաց երգեցիկ խումբը. բեմի վրայ փայլում էին չորս աշակերտուհիներ, որոնք իրենց մեղմ դիւրեկան ձայնով գրաւել էին ընդհանուրի ուշադրութիւնը. Նրանք ազատ ու վստահ կարդում էին Դանիէլի գիրքը։ Նամանաւանդ աւելի աչքի էր ընկնում Օ. Մելիք-Դրիգորեան օրիորդը, որ զգացուած կարդում էր Նաբուգոդոնոսոր արքայի հրամանները և այլն։ Եկեղեցին լիքն էր բազմութեամբ։

ԵՐԵՒԱՆԻՑ. Մարտի 3-ին, Աւագ ուրբաթ օրն երեկոյեան մի պարոն մտնում է ս. Զօրավար եկեղեցու խորանը, որտեղ անփոփուած է ս. Անանիայ առաքեալի մարմինը, նստում է գերեզմանի մօտ՝ գանձանակի համար դրած փայտեայ արկղի մօտ և իւր սեփական բանալիքով բաց է անում արկղն ու մէջն եղած դրամները դատարկում. այդ րոպէին լսելով ժամկոչի ոտքի ձայնը յետ է քաշւում և միտում է փորել գերեզմանի մօտ, որպէս թէ ուզում է հողերը երբև սրբութիւն մի փոքր վերցնել. Ժամկոչը այդ տեսնելով ոչինչ չի ասում, իսկ պարոնի հեռանալուց յետոյ, նկատելով, որ արկղը դատարկ է, իսկոյն դիմում է քահանային և նրա մօտ եգած մարդկանց, որոնց օգնութեամբ ետևից հասնելով բռնում են պարոնին և գրպանից հանում են 4—5 րուբլու չափ կոպէկանոցներ։ Քահանաները և թէ երեցփոխը խղճալով գողի վրայ չեն բողոքել։

— Օրերումս ժողովրդի մէջ հարց է ծագել օրիորդաց դպրոց բանալու ս. Զօրավար եկեղեցու բակում, որպէս զի Կոնդ և Թանլըբաղ կոչուող թաղերում ապրող փոքր աշակերտուհիները ստիպուած չ'լինեն ձմեռուայ ցրտերին աչագին տարածութիւն անցնել և գնալ Գայեանեան դպրոցը։

—

ԲԱԹՈՒՄԻՑ.—Ամառը մօտենում է և Բաթումի վատ կլիմայի ազդեցութիւնն էլ զգալու են ամէնքը. քաղաքի թէ փողոցների և թէ բակերի մաքրութեան վրայ պէտք է այժմեանից մտածել և հոգս տանել. քաղաքային առողջապահական մասնաժողովի անդամները թոյլ են և նրանց գոյութեան մասին ոչ ոք գաղափար չունի. պէտք է նրանք հսկեն, որ բոլոր սրճարանները մաքուր պահուեն, հսկեն բակերի մաքրութեանը, հսկեն մշակ դասի բնակարաններին, որտեղից անտանելի գարշահոտութիւն է բուրում, որովհետև մի փոքր ու ցած սենեակում քնում են 10—15 հոգի. պէտք է հսկել ձկնավաճառների և բախկալների խանութների և ծախուող մսերի վրայ։

Բաթումը դեռ պահպանում է թուրքական քաղաքի տիպը. Թուրքական սրճարաններ, ջրածախներ, փողոցներում կօշիկ սրբողներ և այլն դեռ կան։ Ժողովրդի մեծ մասն ամեն դասակարգից էլ իւր մի քանի րոպէներն անց է կացնում սրճարաններում. այնտեղ է տեսնում իւր հաշիւը, այնտեղ մակլերների հետ է իւր գործը վերջացնում, ապրանքը ծախում կամ առնում, հեռագիր կամ նամակ ստանում կամ գրում, լրագիր կարդում և այլն և այլն։ Ամէն դասակարգ ունի իւր համար սրճարան, ուր կարող է տեսնել իւր շրջանի պատկանողներին։ Ցանկալի կը լինէր, որ մեր վաճառական և ինտելիգէնտ դասակարգի համար էլ բացուէր մի աւելի մաքուր և ամեն յարմարութիւններ ունեցող սրճարան։

Շուտով մեր փողոցներումը տեսնելու ենք ջրածախ «սուուղ-սու» կանչողներին. այս ջրածախների շնորհիւ ժողովրդի մէջ շատ հիւանդութիւններ են տարածւում, որովհետեւ տակառի մէջ հագցրած է թիթեղեայ խողովակ, որը լցնում են սառոյցով և ջուրը սառեցնում. այստեղ մետաղը ժանգոտւում է և խմողը թունաւորւում. լաւ կը լինէր, որ հսկէին կամ արգելէին այդ կերպով սառեցրած ջրի ծախելը. կարելի է խողովակը շինել նիկելից կամ ցինկից։

—

Մեզ գրում են, որ Թիֆլիսի Նորաշէն ս. Աստուածածնի եկեղեցու քահանայի ծուխ են գրւում բազմաթիւ մարդիկ ընտրութիւնից առաջ և այդ քահանան սիրով ընդունում է դրանց և ուրախանում է որ իւր ծուխն աւելացաւ, բայց որքան ապշում է բարեշնորհ և աշխատասէր քահանան, երբ Զատկին այդ նոր ծխականների տունն օրհնութեան գնալով ամէն տեղ էլ իւր առաջ դռները փակուած է գտնում, ոչ մի տեղ այդ քահանային էլ՝ չեն մտաբերում։

—

Տեղական զինուորական գնդի մի կամաւոր զինուոր Զ. անունով ապրիլի 10-ին առաւօտը կառքի մէջ նստած ատրճանակի մի գնդակով վերջ դրեց իւր կեանքին. Անձնասպանի մարմինը տարան քաղաքային հիւանդանոց։

—

Խնդրում ենք նրանցից, որոնց վրայ խմբագրութեանս հասանելի ապառիկներ են մնում, բարեհաճեն ուղարկել։

—

«Արարատ» ամսագրի մարտ ամսի տետրակում հրատարակուած Սինոդի օրագրութիւններից քաղում ենք հետեւեալ կտորները.

2. Յուն. Սինոդը վերագննեց 1891 ամի Մայր Աթոռի մտից և ծախուց տումարները, որից երեւեց՝ Արդեանց տումարում մուտք 150907 րուբլի 67 կոպ. ծախք՝ 109268 րուբլի 30 կոպ., մնացորդ առ 1-ն յունուարի 1892 ամի՝ 41589 րուբլի 37 կոպ. Աւանդապահութեան տումարում մուտք՝ 38871 րուբլի 2 կոպ. ծախք՝ 10284 րուբլի 78 կոպ. առ 1-ն յունուարի մնացորդ՝ 28586 րուբլի 24 կոպ.։

10 Յուն. բարեշնորհ Սահակ աբեղայ Ամատունին չափազանց զբաղուած լինելով՝ իբրև վանական կառավարութեան անդամ, իբրև մատենադարանապետ և իբրև վերակացու Վեհարանի գոյից, ազատ է կացուցանւում ատենական ժողովի անդամութիւնից։ Այդ պաշտօնին նրա փոխանակ կարգւում է բարեշնորհ Եփրեմ աբեղայ Սուքիասեանը։

20 Յուն. Հրամայէլն որովհետև ինչպէս տեսնւում է գործից՝ Գարեգին քահանայ Բաղդասարեանցը ձեռնադրուել է Եկատերինադար քաղաքի ժողովրդեան փոքրաթիւ մասի և շրջակայ անքահանայ գիւղերի վրայ, իսկ խնդրատուների թշնամութիւնը յիշեալ քահանայի հետ արդէն յայտնի է Սրբազան Առաջնորդի յանուն գործակալին տուած առաջադրութիւնից, որի մէջ ասուած է. «հակառակորդք նորա ուխտեալ են ոչ ուտել և ոչ ըմպել, մինչև հեռացուսցեն զնա», ուստի Գարեգին քահանան Եկատերինադարից հեռացնելու համար կազմուած յանձնաժողովի խնդիրը մերժել, որովհետև քահանաների տեղափոխութիւնը արգելուած է. Իսկ եթէ յիշեալ քահանան որ և է յանցանք ունի գործած, այդ մասին կարող են գրել Առաջնորդին, որը և կը նշանակէ պատիժ, համեմատ յանցանքին։

20 Յուն. Կովկասեան զինուորական շրջանի շտաբի գրութիւնից երեւում է որ տեղական պահեստի զօրքերի Արդահանի և Նոր-Բայազետի գնդերի և ուրիշ տեղական զօրաբաժինների համար սահմանուած է հայ քահանայի պաշտօն՝ 441 րուբլի ռոճիկ և 99 րուբլի սննդադրամով. Այդ պաշտօնի համար միջնորդութիւն էր եղած Երեւանի Տէր-Գրիգոր Սուքիասեանց քահանայի համար։ Վերադարձնելով այդ քահանայի ցուցակ ծառայութեանը, յայտնել Կով. զինուորական շրջանի շտաբին, որ ծխատէր քահանաներին իրենց ժողովրդից հեռացնելը արգելուած է։ Ուստի և Սինոդը շտաբի հաճութիւնն է հարցնում հայ զինուորների համար յատկապէս նոր քահանայ ձեռնադրելու համար։ Այդ քահանան բնակուելու է Թիֆլիսում և լինելու է բարեբարոյ ուսումնաւարտ անձն։ Ընտրութիւնը կատարելու է Սինոդը։

—

Վրիպակ. «Նոր-Դար»-ի նախընթաց № 58 համարի առաջնորդողում սխալմամբ տպուել է «...ստիպուած են պահանջել և սկզբունքներ կերծել», պէտք է լինի «...ստիպուած են նահանջել և սկզբունքներ կերծել»։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ
(Հեռագրով)

—

Ապրիլի 9-ին, իմ գրականական և մանկավարժական գործունէութեան 30-ամեայ յոբելեանի օրը շատ հաստատութիւնների, ընկերութիւնների, լրագիրների, նոյնպէս և մասնաւոր անձերի ցանկալի էր արժանացնել ինձ շնորհաւորանքների, որոնք ինձ համար խիստ հաճելի և սրտալից էին։ Մանաւանդ թանկ է ինձ համար, որ իմ համեստ անուան հետ կցեցին և մի բարենպատակ նախաձեռնութիւն *)։ Անկարող լինելով իւրաքանչիւրին առանձնապէս արտայայտել շնորհակալութեանս զգացումները, որոնցով լցուած է սիրտս, խնդրում եմ ձեզ, արգոյ պարոն, իմ սրտանց ողջոյնը յայտնել այն ամէնքին, որոնք իմ յոբելեանի օրը յիշել են ինձ։ Այս անմոռանալի օրն ինձ համար ամենապայծառ յիշատակը կը լինի իմ ամբողջ կեանքում։

Սմբատ Շահ-Ազիզ.

*) Խօսքը Սմբատ Շահազիզեանի յոբելեանի պատուին հիմնուելիք գրականական ֆոնդի մասին է, որ յիշել էր Աղ. Մատթէոսեանն իւր՝ Ս. Շահազիզեանի մասին «Նոր-Դար»-ի 56 №-ում հրատարակուած յօդուածի մէջ։ Խմբ.

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

—

Ընթերցասէր ազգայիններէն ոմանք «Մասիս»-ի միջոցաւ առաջարկեր մի քանի «կրօնական հարցեր»-ու գոհացուցիչ պատասխանները թելադրուած՝ պարզեալ «Մասիս»-ի միջոցաւ խնդրած էին գիտնալ թէ՝ «Որոնք են այն մարմնաւոր պակասութիւնք, որք կարող են արգելք լինել մէկուն՝ ընդունելու որ և է եկեղեցական կոչումն, ինչպէս են՝ քահանայութիւն, վարդապետութիւն, եպիսկոպոսութիւն, և մինչև իսկ կաթողիկոսութիւն»։

Բանասիրաց սոյն հարցին գոհացումն տալու համար եկեղեցական կոչման արգելք եղող մարմնաւոր պակասութիւնները թուել ու բացատրելէ յառաջ, հարկ է նախ՝ գոնէ համառօտիւ բացատրել թէ ինչ է քահանայութիւնն և ինչ պատճառաւ մարմնաւոր կամ արտաքին պակասութիւնք կարգելուն զոք քահանայական կամ աւելի բարձր եկեղեցական կոչումն ընդունելէ։

Ինչպէս նոր ուխտի, նոյնպէս հին ուխտի մէջ քահանայութիւնն էր այն մեծ, վսեմ, սուրբ և նուիրական կոչումն, զոր ընդունողք պաշտօն ունէին միջնորդ կալ ընդ Աստուծոյ և ընդ մարդկան, մատուցանելով զոհեր, նուէրներ ու պատարագներ առ Աստուած՝ ժողովրդեան մեղաց քաւութեան համար և կատարելով հրապարակաւ ամեն կրօնական՝ կամ Աստուածային պաշտամունք. բաց յայսցանէ, ինքեանք պարտ էին հոգ տանել՝ ժողովրդեան բարոյական դաստիարակութեանը, և իրենց խրատներն էր քննել անոնց մէջ պատահած վէճերն և անօրինել պարտ ու պատշաճը, և այլն։ Բուն քահանայութիւնը հաստատեց Աստուած Սինայի անապատին մէջ, Մովսէսի ձեռամբ՝ յանձին Ահարոնի և որոց ցեղին միայն յատկացուց այդ պաշտօնի իրաւունքը։ Եւ որովհետև ստուերական օրինաց քահանայու-

---

վրայ, որ բարոյականացնող նշանակութիւն ունենայ, որ մարդուս վսեմ գաղափարներ ներշնչէ, անտես չթողնել և դաստիարակութիւնը, զարգացնել մտքի հետ զուգընթաց և հոգին, զօրացնել և մարմինը։ Վերջինն առողջ պահելու համար առաջարկում է մտցնել մարմնամարզութիւններ, խաղեր, առողջապահական դպրոցներ հիմնել և այլն. պահանջում է խելացի մանկավարժներ և դաստիարակութեան համապատասխան դասագրքեր և այլն և այլն։ Եւ այս բոլորը նրա համար, որ երեխան ոչ թէ [illegible], այլ մարդ դառնայ։

Ուրիշ ազգութիւններ շատ շուտ, նոյն իսկ նրա կենդանութեան ժամանակ հաղորդակից եղան այդ մանկավարժական վսեմ գաղափարներին և տեղափոխեցին նրանց իրենց մէջ։

Մեր ազգը միայն 2—3 դար յետոյ առաջին անգամ լսեց այդպիսի գաղափարներ։ Առաջինը յայտնեց Ստ. Նազարեանցը «Հոգեբանութեան» և մասամբ «Վարդապետարան»-ի մէջ։ Բայց այս շարադրութիւնները գրուած լինելով ժողովրդին անհասկանալի լեզուով, նրանց մէջ պարունակուող մտքերը մնացին ձայն բարբառոյ յանապատի։ Աւելի գիտակցօրէն մօտեցաւ մանկավարժական գործին և օժտուեց նրան Սմբատ Շահազիզեանը։ Նա մարմին և հոգի տուեց խելացի, կոմենեան, եթէ կարելի է այդպէս ասել, մանկավարժական սիստեմին՝ նախ «Լևոնի վշտի» միջոցով ապա 20 տարի անցած «Հրապարակախօս Ձայնի» և վերջապէս ամբողջ երեսուն տարի անխոնջ ծառայելով այդ գաղափարներին Լազարեան ճեմարանում հայոց լեզուի ուսուցչի պաշտօնով։ Այնպէս որ մեր ազգի մէջ մանկավարժական գաղափարների երեւան գալը կապուած է Ս. Շահազիզեանի անուան հետ։

Ինչպէս Կոմենիուսը ասպարէզ գալու ժամանակ ամենուրեք տիրում էր միջնադարեան սխոլաստիկան, նրա վրդոված մանկավարժական սիստեմը, նոյնպէս և Ս. Շահազիզեանի շուրջը 50-ական և 60-ական թուականներին դեռ շատ ամուր էր «գրաբարականների» սիստեմը, որին ենթարկուել են և Աբովեանը և Նազարեանցը և ինքը Շահազիզեանը։ Այդ «օբսկուրանտ»-ի, ինչպէս անուանում էր նրանց Նալբանդեանը, մանկավարժների պատկերը նկարագրել է և Շահազիզեանը իւր Լևոնի վշտի մէջ ասելով.

Հայ վարժապետներ խելօք են միայն,
Որ Սաղմոս, Նարեկ սերտել են բերան,
Որ գիտեն Ջամչեան բերականութիւն
Եւ տփեղ-ցփեղ ճարտասանութիւն։
Որ աշակերտի գիտեն կամք ճնշել.
Նրա մատաղ կեանքն անգութ դարձնել.
Եթէ այդ խեղճը օգնութիւն կանչէր—
Ապտակ, փալախա, և գա՜ն ճարկանել...
Հայ վարժապետներ խելօք են միայն,
Որ խիստ դաժան են դաստիարակութեան... *).

Այսպիսի գոյներով է նկարում նա մանկավարժի պատկերը, այսպիսի տխուր խորհրդածութիւններ է յարուցանում նրա մէջ ժամանակակից մանկավարժական գործը և հիասթափուած բացականչում է՝

Չէ, յոյս չկայ այդ վարժապետներից.
Հին է շինածը—պէտք է նորոգուի։

Եւ ապա դառնալով իսկական մանկավարժներին—ասում է՝

Ձայն տուր, պեղացող, թէ կենդանի ես,
Ընդդէմ չարութեան զրահաւորիլիր,
Մարդկութեան որդիքն, տես, անասնի պէս
Բռնաւորուած են լծով մահակիր։

Եթէ «Լևոնի վշտի» մէջ նա իրեն ժամանակակից մանկավարժութեան պակասութիւններն է նկարագրում, «Հրապարակախօս Ձայնի» մէջ նա արծարծում է իւր սեպհական մանկավարժական հայեացքները, այն սկզբունքները, որ նա դաւանում է, այն սիստեմը, որ նա ահա 30 տարուայ ընթացքում աջողութեամբ գործադրում է։ Ահա այդ սկզբունքներից մի քանիսը՝ «Մարմին, հոգի, միտք—ահա այն երեք անկիւնաքարը, որոնց վրայ դրամադրւում է այն բանը, որ կոչւում է մարդ»։ Քաջառողջ մարմինը կրում է և քաջառողջ հոգի. եթէ առողջ է մարմինը, առողջ է և հոգին, հետևաբար առողջ է և դատող միտքը, այս երեք բանը պահանջում են համապատասխան սնունդ և կերակուր *) Յետոյ մանկավարժի առանձին ուշադրութիւնն է դարձնում երեխայի անձնական յատկութիւնների վրայ և վերջացնելով իւր խօսքերն ասում է «Հայրական խնամք, սէր դէպի մանուկը, որ ապագայում պիտի լինի այդ բանաւոր ծառը...» «այս, այդ է հաստատ ճանապարհը մանկավարժութեան»։ Իսկ ինչ վերաբերում է դաստիարակութեան—նա պահանջում է, որ այդ դաստիարակութիւնը հաստատուած լինի ազգային հիմունքի վրայ, որ առաջին տեղը տրուի ազգային կրօնին և պատմութեանը, իսկ լեզուի դասաւանդութեան վրայ՝ հարկաւոր է դարձնել առանձին ուշադրութիւն։ Այս բոլորը զարգացնում է երեխայի մէջ սէր դէպի ազգը, դէպի մարդը, ծառայելու ազգութեան, ուրեմն և մարդկութեան օգտին։ Եւ ինչպէս ուրախ ենք մենք, որ կարող ենք խոստովանել, իբրև նրա հարիւրաւոր աշակերտներից մէկը, որ նա միշտ հաւատարիմ է մնացել իւր դաւանած սկզբունքներին։ Ամեն մի հայ—աւարտելով ճեմարանի դասընթացքը ամենագեղեցիկ յիշատակներ է տանում իւր կրծքում այդ սիրելի ուսուցչի վերաբերմամբ. իսկ որքան բարի խրատ-

*) «Լևոնի վիշտ» գլուխ II, երես 59.

թիւնն, նաև բոլոր զոհք ու պատարագք՝ կերպարան ու օրինակն էին միայն միայնոյ Ճշմարիտ քահանային և անարատ Զոհին Յիսուսի Քրիստոսի, այն պատճառաւ յատկապէս հրամայեցաւ յԱստուծոյ՝ զի քահանայք և ամենայն զոհք ու պատարագք լինին ըստ ամենայնի սուրբ, անարատ և կատարեալ որպէս խոկական քահանայն և Զոհն՝ Յիսուս Քրիստոս։ Արդ՝ եթէ հին ուխտի քահանայներէն ու զոհերէն կը պահանջուէր արտաքին անարատութիւն և կատարելութիւն, նոր ուխտի շնորհական օրինաց քահանաներէն ալ աւելի կը պահանջուի. զի բուն խոկ օրինակն են խոկական քահանային Յիսուսի, և որ ինքեանք են քահանայն և զոհն միանգամայն որ պատարագին և պատարագեն զՔրիստոս յերկնաւոր մեծի խորհրդոյն հաղորդութեան սահմանելոյն ի բուն խոկ Փրկչէն և որ կը լինի ի հաշտութիւն Հօր Աստուծոյ ընդ հաւատացեալ ժողովրդեան և կը բաշխի Հաց կենաց՝ հեղմամբ արեան կենարարին ի քաւութիւն և ի թողութիւն մեղաց։

Այս քահանայութեան կամ եկեղեցականութեան նշանակութիւնը և անոր ըստ ամենայնի անարատ լինելու էական պատճառը։ Դառնամք այժմ բուն մեր հարցին և թուեմք այն «մարմնաւոր պակասութիւնները» զորս պէտք չէ ունենան եկեղեցական կոչումն ընդունող անձինք։ Աստուածաշունչի Ղևտական գրքէն կուսանիմք թէ երբ Աստուած Մովսէսի միջոցաւ հաստատեց ծխական քահանայութիւնը, յատուկ օրէնք դրաւ նաև որ զոհագործ և նուիրամատոյց քահանայք չունենան հետևեալ մարմնաւոր պակասութիւնները, այսինքն պէտք չէ լինին՝ կոյր, կաղ, կարճանհ, ականջատ, ձեռնբեկ, ոտնբեկ, սապատող, ... ճլոպակն, ..., քաղցկեղ ունեցող և ամլութենէ զուրկ*)։ Աստուածային նոյն օրինաց կիրառութիւնը, իւր հաստատմանէն մինչ ցնոր ուխտ և անտի մինչև մեր օրերը եկած, պահպանուած և յարգուած է յանձին քահանայութեան՝ ամէն Աստուածապաշտ և մանաւանդ քրիստոնեայ ազգաց մէջ բաւական ճշդութեամբ, որս նաև մեր Ս. Եկեղեցին ալ նոյն օրինաց տրամադրութիւնը ընդունած ու պահպանած է և ընդհանրապէս վերոյիշեալ կարգի արտաքին պակասութիւններն նկատի կառնու եկեղեցական լինելու փախաքարաց մասին։

*) Անշուշտ այս և այս կարգի արատոց և թերութեանց նկատմամբ կարելի է մտածել որ՝ ոչ միայն բարոյական և խորհրդաւոր՝ այլ նաև ամէն տեսակէտով անյարմար և անվայել է եկեղեցական պաշտօնէի մը ունենալ անոնցմէ որ և է մին։

Այսքանով կարծեմ բացատրուեցաւ ու հասկացուեցաւ թէ՝ ո՛ր էին այն մարմնաւոր արատք, և թէ ինչու կարգելուն զոք եկեղեցական կոչումն ընդունելէ. բայց հոս կ'արժէ աւելին մտածել և իմանալ որ՝ եթէ արտաքին կամ մարմնաւոր կատարելութիւնն այնքան հարկաւոր է հոգևորականի մը, ի նմանութիւն՝ Քրիստոսի արտաքին կատարելութեան, հապա որչափ ևս առաւել անհրաժեշտ, են ներքին կամ հոգևոր կատարելութիւնք, յանձին մէկն մի եկեղեցականի՝ բուն զՔրիստոս ներկայացնելու համար. այս առ հասարակ ամէն մարդու համար կարևոր է գիտնալ, և եթէ բանասէր ընթերցողք փափաքին իմանալ թէ այդ հոգևոր կատարելութիւնք ո՛ր են որ կարժանացնեն զոք Ճշմարիտ եկեղեցականութեան, ասոր համար ալ ցոյց կուտամք և կը հրաւիրեմք մեր մայր Ծիսարանի կամ Մաշտոցի վարդապետական «Մայրագոյն իշխանութեան» կարգին վերջը գրուած խրատներն ու բարոյական բնոյթ օրէնքները կարդալ, զորս մեր ուղղափառ եկեղեցւոյ Սրբազան հայրապետք, առաքելական կանոնի հիման վրայ՝ սահմաներ, գրեր, պատուիրեր ու ճոխացուցեր են եկեղեցական որ և է աստիճանի կոչումն ընդունողներու համար։ Այդ կանոնաց մէջ միայն ներքին կատարելութեանց և Աստուածային ուսման հարկաւորութիւնը յառաջ բերուած է Ս. Գրոց բնաբ վկայութեամբք, և կարդալով զանոնք կուսանիմք ընդ նմին թէ այդ ներքին կատարելութեանց ներհակ՝ ներքին արատք և թերութիւնք որքան աւելի անարժան կանեն զոք եկեղեցական լինելէ, քան արտաքին մարմնաւոր պակասութիւնք, որք ներք նոյն օրինակն են միայն։

Ուրեմն ջանամք ի միասին համայն եկեղեցականքս և աշխարհականքս, երբ և միակ հոգևոր գլխոյն Քրիստոսի հոգևոր անդամները, ունենալ այն ներքին ու հոգեկան կատարելութիւնները որոց համար իւր Աստուածային բերանովը կը պատուիրէ ամենեցուն ասելով «Եղերուք դուք կատարեալք, որպէս և Հայրն ձեր երկնաւոր կատարեալ է»։

(Մակիկ)

Դ. Վ. Յ.

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄՈԶԴՈԿ, 27 մարտի. — Ամսիս 25-ին տեղիս ս. Ստեփ. եկեղեցու համար նոր երեցփոխ ընտրելու համար ժողով էր կայացրած։ Չնայելով, որ յիշեալ եկեղ. համար սրանից մէկ ամիս առաջ նոյն եկեղեցու ծխականները 40-ի չափ ձայնով ընտրել և առաջարկել էին հոգևոր իշխանութեանը պ. Նազարեանին, սակայն ս. Սինոդը, ի նկատի ունենալով ընտրող ծխականների փոքրաթիւ լինելն և նոյն եկեղ. միւսած երկու քահանաների մասնակցութիւնը ժողովում, անվաւեր էր համարել ընտրութիւնն և վերընտրութիւն էր հրամայել անել քաղաքիս երկու եկեղեցու ծխականների մասնակցութեամբ, և ապա ընտրել այդ «արժանաւորագոյն անձն՝ ի պաշտօն յերեցփոխանութեան»։ Այստեղ աւելորդ չեմ համարում մի երկու նկատողութիւն անել ս. Սինոդի վերջին նորամուտ կարգադրութեան վրայ։ Նախ՝ մի եկեղեցու համար երեցփոխ ընտրելու ձայն և իրաւունքը մինչև օրս տուած է եղել նոյն եկեղեցու ծխականներին, որոնք ձայների մեծամասնութեամբ իրենց միջից երեցփոխ են ընտրել։ Այժմ Սինոդի վերջին կարգադրութիւնից տեսնում ենք, որ քաղաքիս մի եկեղեցու պատգամող ծխականների ձայնը իւր նշանակութիւնը կորցնում է և վերջիններիս հետ հաւասար իրաւունք են ստանում ձայն ունենալու և քուէարկելու մի ուրիշ եկեղեցու ծխականները։

Երկրորդ՝ Սինոդն իւր հրամանի զօրութեամբ արգելում է մի որ և է եկեղեցում ծառայող քահանաներին երեցփոխանի ընտրութեանը մասնակցել և դրանով զրկում է նրանց ձայնից։ Մինչդեռ քահանաները մինչև օրս մասնակցել և հաւասար իրաւունք են վայելել ծխականների հետ միասին, նա մանաւանդ, որ երեցփոխ ընտրելու անձնաւորութեան հետ աւելի քաջ ծանօթ կը լինեն քահանաները, քան նոյն իսկ ծխականները։ Դառնանք բուն խնդրին։ Վերջին վերընտրութեան ժամանակ ժողովը խիստ բազմամարդ էր և երկու եկեղեցիների 63 ծխականների մասնակցութեամբ քուէարկուեցան երեք անձ։ Ընտրող ժողովրդականների մէջ նկատւում էր երկու հակառակ կուսակցութիւն. որոնք կազմ և պատրաստ եկած էին սևացնելու միմեանց հակառակ երեցփոխացու թեկնածուներին։ Հայր նախագահը նիստը բաց արեց մի ատենաբանութեամբ և ցանկութիւն յայտնեց, որ ներկայ եղող երկու եկեղեցու ծխականներն առանց քուէարկութեան ձայն տան, որին որ կամենում են ունենալ նոր երեցփոխ, որովհետև հրամանի մէջ գրուած էր «մեծամասնութեամբ ձայնից», որ սխալ էր հասկացել, կարծում էր թէ բերանացի պէտք է ձայն տալն և հակառակ էր քուէարկութեան։ Սակայն ժողովի մէջ հասկացող ծխականներից մի քանիսը հակառակեցին, որ այդպիսի օրէնք չկայ, և որբ ժողովրդականներից կը համաձայնէի առանց գաղտնի քուէարկութեան ձայն տալու սրան ու նրան։ Նախագահը երկար վիճաբանութիւն անելուց յետոյ՝ համաձայնեց քուէարկութիւն անելու։ Ժողովուրդը միաձայն խնդրեց մի անգամ ընտրուած, բայց չը հաստատուած երեցփոխի պաշտօնի մէջ պ. Նազ., որ թող տայ իւրեն համար վերստին տոմս դնելու. վերջինս թէև հրաժարուեց, բայց ժողովրդի խնդրին զիջելով թող տուեց։ Հակառակ կուսակցութիւնն առաջարկեց հայր նախագահի եղբօրը, պ. Յ. Խոսրովեանին, որը նոյնպէս գրեց իւր տոմսը։ Բայց հոգևոր իշխանութեան կողմից կարգադրուած էր երեք անձ քուէարկել, ուստի երրորդ տոմսը գրեց երեսփոխ պ. Ա. Գանջումեանը, որ և քուէարկութեան 46 ձայնով ընտրուեցաւ երեցփոխ ս. Ստեփ. եկեղ. համար։ Ծխականների ուրախութեան չափ չկար։ Պ. Խոսրով. առանց սպասելու ընտրութեան արձանագրութիւնը հեռացաւ ժողովից, ինչպէս Թիֆլիսում եղել է թեմական պատգամաւորի ընտրութեան ժամանակ, բայց այստեղ աւելի քաղաքավարի կերպով։ Յոյս ունինք, որ նորընտիր երեցփոխ պ. Ա. Գանջումեանը կ'արդարացնէ ժողովրդի տուած յոյսերը, նա մանաւանդ ներկայ ժամանակներումս, որ ըստ կանոնադրութեան երեցփոխը լինում է և ծխական դպրոցի հոգաբարձու։

Նչի Նա։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Ֆրանսիական կառավարութիւնը վճռել է 295,000 ֆրանկ փոխառութիւն անել Դահոմէյում գտնուած զօրքերի ույժը բազմապատկելու։

—Ֆրանսիայում, Սպանիայում, Անգլիայում, Բելգիայում և Իտալիայում վերջերքս յաճախակի նկատուող անարխիստական շարժման առթիւ ֆրանսիական մամուլն ի նկատի է կացուցանում, որ վտանգն աւելի մեծ է, քան կարծում են և եռանդուն միջոցներ պէտք է ձեռք առնել. «Temps»-ն, օրինակ, առաջարկում է, որ պետութիւններն այդ մասին համաձայնութիւն կայացնեն ընդհանուր և միատեսակ միջոցներով չարիքի դէմն առնելու։

—«Figaro»-ն հաղորդում է, որ անարխիստների դէմ միջազգային միջոցներ ձեռք առնելուն վերաբերեալ բանագնացութիւնները պետութիւնների միջև արդէն սկսուած են, բայց մեծ դժուարութեան են հանդիպում, թէ անարխիստական բնաւորութիւն կրող ոճրագործութեան մասին ինչ հասկացողութիւն պէտք է ընդունել։

—Բեռլինից հաւաստի աղբիւրից հաղորդում են, որ կառավարութիւնը վճռել է իսկական ծառայութեան մէջ գտնուող զօրքի ներկայ թիւն աւելացնել։ Սկզբունքով ընդունուած է իսկական ծառայութեան երկու տարի ժամանակամիջոցը։

—Նոր Օրլէանում տեղի ունեցած Լինչի դատի մասին Ամերիկայի և Իտալիայի միջև տարաձայնութիւնները վերջացած են։

—Այս օրերս Յունաստանի սահմանապահ զինուորների և Թիւրքիայից ներս խուժած մի աւազակախմբի միջև ընդհարում է տեղի ունեցել։ Զօրեղ դիմադրութեան հանդիպելով աւազակները նորից Թուրքաց հողերն են փախչում։ Սահմանապահ զօրքի թիւն աւելացրած է։

—Պարիզի անարխիստների թուի մասին «Temps»-ը հաղորդում է, որ բացի 9-րդ շրջանից, Պարիզի քսան շրջաններից իւրաքանչիւրի մէջ մի-մի կամ եւկ երկու անարխիստական խմբեր կան և իւրաքանչիւր խմբի անդամների թիւը հասնում է 50-ի կամ 60-ի։ Բացի դրանից, Պարիզում անարխիստական միջազգային երկու ուրիշ խմբեր կան, որոնցից իւրաքանչիւրը մօտաւորապէս բաղկացած է 200 հոգուց,՝ մեծ մասամբ իտալացիներից և սպանացիներից, նոյնպէս և կայ ռուսական անարխիստական մի փոքրիկ խմբակ։ Պարիզի անարխիստների ընդհանուր թիւը տատանւում է, 3000-ի և 10,000-ի մէջ։

—Գերմանական զինուորական տեխնիքական յանձնաժողովը, որին նախագահում է Վիլհելմ կայսրը, սկսել է մանրամասնօրէն քննել զինուորական բարենորոգման ծրագիրը։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ֆրանսիական լրագիրները հաղորդում են, որ Գի դը Մոպասանի առողջութիւնը ներկայումս բաւական լաւ է։ Բժ. Մերիօն, որ յատկապէս բուժում է խելագարուած վիպասանին, մինչև անգամ կարելի է՝ համարում, որ նա բոլորովին առողջանայ։

—

Կրայովում, Ռումինիայում, անձնասպանների մի ընկերութիւն է գտնուած. այդ ընկերութիւնը բաղկացած է 19 անդամներից, որոնք երդումով պարտաւորուել են վիճակով անձնասպանութիւն գործել։ Զինուորական ուսումնարանի չորս կադետներ արդէն անձնասպանութիւն են գործել։

—

Նա և ազգային սերմեր... Ամբողջ երկար տարի նա սերմանել է այդ սերմերը հայ մատաղ սերնդի սրտում միշտ քարոզելով նրանց հաւատարիմ մնալ խեղճ հայրենիքին և ծառայել նրա բարօրութեան համար։ Նա լիովին վարձատրւում է, երբ լսում է թէ այս ինչ կամ այն ինչ նրա աշակերտը իւր՝ ուսուցչի գործը շարունակում է. նա ուրախանում է, որ իւր ցանած սերմերը փափուկ հող են գտնում և մէկին հազար են խոստանում տալ։ Բայց ինչպէս նա վշտանում է, երբ լսում է, որ նրա աշակերտը մոռացած հասարակութեան օգուտը, իւր շահերին է ծառայում կամ երբ ուրանում է իւր ուսուցչին...

Ս. Շահազիզեանը մանկավարժական ասպարիզում աւելի քիչ է ծանօթ, քան գրականական ասպարիզում։ Նա յայտնի է և իբրև բանաստեղծ և իբրև հրապարակախօս։ Մենք չենք կարող մանրամասնօրէն կանգ առնել նրա գրականական գործունէութեան վրայ։ Մենք միայն ցոյց կը տանք մի երկու խօսքով, թէ ինչ նշանակութիւն ունին նրա գրուածքները և ինչ տեղ են բռնում նրանք մեր գրականութեան մէջ։

Մեր նորաւիթի գրականութեան մէջ «Լևոնի վիշտն» և «Հրապարակախօս Ձայնը» պատուաւոր տեղ են բռնում։ «Լևոնի վիշտ», այդ մեր առաջին պոէմայի մէջ նա ամփոփեց ազգային վիշտը։ Նրա մէջ բանաստեղծը ցոյց տուեց թէ ինչ վիճակի մէջ է ազգը, նրա մտաւոր կեանքը. ինչպիսի խաւար, տգիտութիւն և սարկութիւն էր տիրում ամեն տեղ. նա ցոյց տուեց և անմխիթարական ազգային վիճակի պատճառները և նրանից ազատուելու, վերանորոգուելու միջոցները։ Գիտութիւն, մտաւոր և բարոյական զարգացում — ազգային հիմունքների վրայ. լաւ հայր-մայր, զարգացած վարժապետ և կրօնաւոր, ուսումնարան և գրականութիւն — ահա այդ միջոցները։ Նոյն այդ 60-ական թուականների մեր «խոկական» գործիչների գաղափարը նա արծարծում է և մի քանի բանաստեղծութիւնների մէջ և ապա 20 տարի անցած պաշտպանում է նրան հակառակորդների յարձակումից իւր «Հրապարակախօս Ձայն»-ի մէջ։ Իսկ այդ «Ձայնը» որքան մաքուր խորհրդածութիւններ, վսեմ գաղափարներ է տալիս մեզ։ Իբրև բանաստեղծ Շահազիզեանն աւելի ևս մեծ տեղ է բռնում. նա երգեր ունի, որոնք ժողովրդի սեփականութիւն են դարձել։ Որտեղ ասես չեն երգում նրա «Ազնիւ ընկեր» կամ «Հանգիստ իմ անոյշ» կամ «Ես լսեցի», «Մասսի սարերում» «Բոսֆորի ափերում»։ Ամերիկայի գաղթական հայերի մէջ անգամ երգում են այդ երգերը, գուցէ չիմանալով, որ նրա հեղինակը ապրում էր հեռու իւր հայրենի երկրից, որի լուսաւորութեան համար նա աշխատում է ահա ամբողջ 30 տարի։

Ս. Շահազիզեանը գլխաւորապէս բանաստեղծ — քնարերգու է։

Նախ և առաջ մի ինչ-որ խորին տխրութեան թախիծով է լի նրա բոլոր արձակ և չափաբերական շարադրութիւնները. աւելին կասենք, այդ նրա ոչ միայն տաղանդի, այլ և բնաւորութեան յատկանիշն է. և իբրև մարդ, և իբրև ուսուցիչ, և իբրև բանաստեղծ, և իբրև հրապարակախօս — նա լի է այդ թախիծով և արտայայտում է միշտ, և բղխում է այդ զգացմունքը։ Նրա խօսակցութիւնը, նրա «Հասարակաց չարն ու բարին» յօդուածը — մի տեսակ ազգային թախիծով լցուած արձակ բանաստեղծութիւններ են։ Մի ինչ որ տխուր մելամաղձութիւն է հնչում նրա այն տողերի մէջ, որտեղ նա խօսում է այդ զուլթեան մասին, նա ողբում է նրա վիճակը, սուգ է անում իւր մայր Հայաստանի հետ՝

Տխուր է, եղբայր, տխուր է մեր դար.
Հայի վիշտերից և անարգանքից
Թառամել եմ ես. նա, որպէս [illegible],
Ազատուելու չէ երբէք կապանքից։

Բանաստեղծն այստեղ հասել է խիստ յուսահատութեան. Նա շատ սխալ է ասում թէ «նա ազատուելու չէ երբէք կապանքից». ընդհակառակը, նա հաւատում է, և Հայաստանի համար կժպտայ ժամանակով «նոր կեանքի արև»։

Միւս կողմից Սմբատ Շահազիզեանը գեղարուեստագէտ բանաստեղծ է. նա ստեղծել է մեր բանաստեղծական լեզուն, նրա ազգային թախիծը և բանաստեղծութիւնների գեղարուեստական ձևը, ստեղծել է շկոլայ, որին պատկանում են այժմ Յ. Յովհաննիսեանը և Ալ. Ծատուրեանը։

Եւ այս բոլորը պսակւում է խորին անկեղծութեամբ, այդ՝ բանաստեղծների երկու ամենամեծ և ամենակարևոր յատկութիւններով։ Բանաստեղծ չէ նա, որ անկեղծ չէ ոգևորւում։ Այսպիսի արժանաւորութիւն ունեցող բանաստեղծը երբէք չի կարող մոռացուել։

Մ. Բերբերեան.

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

«ՆՈՐ-ԴԱՐ»-Ի ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ԲԵՐՆ, 8 ապրիլի.—Երէկ ստորագրուած է իտալական-զուիցերական առևտրական դաշնագիրը։

ԲԵՐԼԻՆ. Մի քանի օր սրանից առաջ անյայտացել է Ֆրանկֆուրտի «Մ. Ա. Ռոտշիլդ որդիք» առևտրական տան գլխաւոր գանձապահ Եգերը։ Բորսայում ասում էին, որ Եգերը յափշտակել է 1,000,000 մարկ։ Հաշիւներն ստուգելու համար բանկային տունը կը փակուի։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 5 ապրիլի.—Ապրիլի 1-ից մինչև 7-ը առանձին մասնաժողովն ստացել է մօտ 35,000 ր.։

17 նահանգներում ժողովրդական մատակարարութեան վերաբերեալ հրատարակուած տեսութիւնից երևում է, որ մինչև ապրիլի 1-ը ուտեստի պաշարի և սերմացուի համար տրուած է 125, 120, 500 ր., մարտ ամսում ուտեստի պաշարի համար ծախսուած է 10,116,000 ր., մարտ ամսուայ ընթացքում ստացուած է 6-534,000 ր., առձեռն եղել է 17,646,000 ր., սերմացու պաշար ձեռք է բերուած 3,629,000 ր., առձեռն եղել է 43,113,000 ր.։

Անցեալ գիշեր Ապրակսինեան փողոցում մեծ հրդեհ կար. 8 հոգի բնակիչներ են այրուած։

Սենատական գեներալ լէյտընանտ Բարոն Մեդեմը Վարշաւի ընդհանուր նահանգապետի օգնական է նշանակուած պահպանելով սենատականի կոչումը։

ՊԱՐԻԶ.—Դահոմէի Թագաւորը Պորտո-Նովոյի նահանգապետին մի կռուի հրաւիրող նոր նամակ է ուղարկել, որի մէջ ասում է, թէ ինքը միջոցներ է ձեռք առել ոչնչացնելու Ֆրանսիական բոլոր պահնորդատեղերը, եթէ նրանք կը դիպչեն իւր հողերին։ Դահոմէական զօրքերը գնում և մօտենում են ֆրանսիական պահնորդատեղերին։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 10 ապրիլի.—Թագուհի Կայսրուհին Մեծ Իշխանուհի Քսենիա Ալէքսանդրովնայի և Մեծ Իշխան Միխայիլ Նիկոլայևիչի հետ երէկ Գատչինոյից դէպի Ռուսիայի հարաւային կողմերն ուղևորուեց։

Ֆինանսների մինիստրն երէկ Մոսկուայի վրայով Ղրիմ ուղևորուեց։

ՖՐԱՆԿՖՈՒՐՏ.—Ռոտշիլդի բանկային տան գանձապահ Եգերի վատնած գումարը 1,700,000 մարկ են հաշւում. ասում են, որ Եգերը մեծ վնասներ է կրել հացահատիկների գործառնութիւնների ժամանակ Բեռլինում և Օդեսսայում, իսկ պակասորդը լրացնում է եղել մի քանի տարուայ ընթացքում կեղծումների միջոցով։

ԲԵՐԼԻՆ.—Ֆրանսիական դեսպան Հերբէտն այսօր գրաֆ Շուվալովի պատուին ճաշ տուեց։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՈՐՍԱՆ

8 ապրիլի.

Լոնդոն 98,90, 98 1/2, 98,80
Բեռլին 48,40, 48 30, 48,35
Պարիզ 39 1/4 39 15,
Կայսերական կիսաիմպերիալ 7 ր. 86 կ. գն. 7 ր. 90 կ. գն.
Պաքու. կուպոն 156,5 . ծախ. 157 1/4 ր. գն.
Արծաթ . . . . 1, ր. 12 կ. գն.
Բորսայի գին 4 1/4 ր մինչև 5 1/2 % գն.
[illegible] 5 % [illegible]
[illegible] 102 3/4 ր. կ. առ.
[illegible] 102 ր. 87 կ. առ.
[illegible] . . .
[illegible] փոխառութեան
[illegible] . . . .
[illegible] 102, ր. 87 կ. ծախ.
[illegible] . . . . 103 1/4 ր. կ. ծախ.
[illegible] փոխառութեան
[illegible] . . . 237 ր. — կ. առ.
. . 2-րդ 219 1/2 ր. — կ. առ.
Երկրորդ փոխ. Ազն. հող
բանկի . . . . 101 1/2 ր. . . — ծախ.

5 1/2 % ընդհանուր . . . . ր. կ. առ.
Թիֆ. քաղ. վարկի ընկեր.
օբլիգ. . . . . կ. առ.
Բորսայի տրամադրութիւնը ամուր է։

Խմբագիր—հրատարակիչ՝
ՍՊԱՆԴԱՐ ՍՊԱՆԴԱՐԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

Անդրկովկասեան երկաթուղի

—

Թիֆլիսից Բաթ. գն. պոստ. 6 ժ. 50 ր. եր.։
» » ապ.-մարդ.— 9 ժ. 30 ր. առ.։
Բաթումից Թիֆ. հաս. պ. 9 ժ. 52 ր. եր.։
« ապ.-մարդ.—12 ժ. 25 ր. ցեր.։
Թիֆլիսից Բաքու գն. 1 ժ. 20 ր. ցեր.։
Բաքուից Թիֆլիս հաս. 5 ժ. 50 ր. եր.։
Թիֆլիսից Գանձ. գն. 9 ժ. 20 ր. եր.։
Գանձակից Թիֆլիս հաս. 7 ժ 30 ր. առ.։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Поступили въ продажу слѣдующія книги:

Поваренная книга для молодыхъ хозяекъ, скоромный и постный столъ; въ книгѣ находится 477 блюдъ и 366 обѣдовъ, каждый изъ 4-хъ блюдъ объясненія какъ приготовлять обѣды, пасхи. куличи, варенья. соленья и маринованья, квасъ шпекъ и сало для жаренія, коптить и солить рыбу и мясо, а также средства предохранять провизію отъ порчи, составили А. Толивѣрова и А. Сальникова въ 2-хъ частяхъ. изданіе 2-е, цѣна 2 р. съ перес.

Единственныя практическія правила для приготовленія всякаго рода печеній, вареній, кондитерскихъ издѣлій и разныхъ запасовъ на зиму, составилъ Люцена, цѣна 1 р. 50 к. съ пересылкою.

О Тѣлесныхъ и душевныхъ болѣзняхъ, происходящихъ отъ онанизма, и леченіе ихъ помощію правилъ гигіеническихъ и холодной воды, составилъ докторъ медицины И. Краснопольскій, цѣна 2 р. съ перес.

Сперматорея или описаніе вреднаго вліянія потери плодотворной влаги на здаровье человѣка и болѣзней отъ того происходящихъ и способы леченія оныхъ составилъ докторъ медицины И. Иноньесъ съ рисунками, 2 т., изданіе 2-е. цѣна 3 р. съ пересылкою.

Мужское безсиліе или неспособность къ брачному сожитію, потеря соковъ, мѣстныя страданія, зарожденія, хилость происходящая отъ злоупотребленія вредными лекарствами, сперматорея и половое безсиліе, радикальное леченіе этой болѣзни, сочиненіе доктора медицины И. А. Жилинга съ приложеніемъ примѣровъ изъ медицинской практики докт. Леб, цѣна 2 р. с. пересылкою.

Практическія врачебныя наставленія вступившимъ въ бракъ, содержащія въ себѣ правила для сохраненія жизненыхъ способностей въ брачной жизни до глубокой старости съ присовокупленіемъ описанія половой жизни женщины, сочиненіе доктора медицины Р. Фернау съ рисунками, изданіе 4-е, цѣна 1 р. 50 к. съ пересылкою.

Сладострастіе и истощеніе, общедоступное изложеніе всѣхъ средсвъ для совершеннаго излеченія венерической болѣзни во всѣхъ ея видахъ и проявленіяхъ, возстановленіе плодородія леченіе безсилія и безплодія, возрожденіе утраченныхъ физическихъ силъ съ присовокупленіемъ рецептовъ лекарствъ для домашняго приготовленія, составилъ докторъ медицины Н. Сорокинъ, цѣна 3 р. съ пересылкою.

О половомъ отправленіи съ присовокупленіемъ подробнаго описанія радикальнаго леченія половаго безсилія, являющагося вслѣдствіе полюцій, онанизма, невоздержности, нѣкоторыхъ болезней и многихъ другихъ причинъ, составилъ докторъ Рубо, ц. 2 р. съ пер.

Опытный врачъ секретныхъ болѣзней, настольная книга для молодыхъ людей, содержащая въ себѣ леченіе венерическихъ, болѣзней, онанизма, триппера, мужскаго безсилія и женскаго безплодія и прочихъ болѣзней половыхъ органовъ, составилъ докторъ медицины В. Новиковъ. въ 3 част., издан. 2-е, цѣна 2 р. съ пересылкою.

Книга для молодыхъ людей обоего пола съ 29-ю рисунками половыхъ органовъ и ихъ болѣзней съ присовокупленіемъ предохранительныхъ средствъ отъ зараженія по новѣйшимъ руководствамъ, составилъ докторъ Б. Нелюбовъ, цѣна 1 р. 50 к. съ перес.

Собраніе множества чудесныхъ и непостижимыхъ фокусовъ для легкаго представленія каждому въ домашнемъ кругу составилъ Жанъ Мартини, цѣна 1 р. 50 к. съ пересылкою.

Полный самоучитель шахматной игры, съ прибавленіемъ игры въ польскія и русскія шашки, съ рисунками, цѣна 2 р. съ пересылкою.

О физическихъ супружескихъ отношеніяхъ мужчины и женщены съ показаніемъ наставленій какъ мужъ и жена должны вести себя въ этомъ случаѣ безъ вреда своему здоровью. сочиненіе доктора А. Брауна; С. П. Б. Ц. 2 р. съ пересылкою.

Картины послѣдствій разврата, или разрушительное вліяніе природы на людей, предающихся любострастію, настольная книга для всякаго, съ 12 картинами, сочиненіе доктора Ламерта; С. И. Б. Ц. 2 руб.

Онанизмъ или разсужденіе о болѣзняхъ, происходящихъ отъ онанизма и о средсвтахъ къ излеченію оныхъ, составилъ докторъ медицины А. Тисотъ, изд. 3-е, ц. 2 р. съ перес.

Будьте здоровы и лечитесь сами, когда нѣтъ врача или самоучитель сельскаго леченія и исцѣленія хроническихъ и другихъ болѣзней, съ присовокупленіемъ рецептовъ лекарствъ для домашняго приготовленія, составилъ докторъ медицины Н. Бенедиктовъ. Ц. 4 р. съ пересылькою.

Объ онанизмѣ и безсиліи, о средствахъ снова возстановлять и укрѣплять здоровье, разстроенное онанизмомъ и безсиліемъ, составилъ докторъ медицины А. Брунъ. Изданіе 2 ое, ц. 2 р. съ пересылькою.

Опытный врачъ секретныхъ болѣзней, настольная книга для молодыхъ людей, содержащая въ себѣ леченіе венерическихъ болѣзней, онанизма, трипера, мужскаго безсилія и женскаго безплодія и прочихъ болѣзней половыхъ органовъ; составилъ докторъ медицины А. Новиковъ, въ 3-хъ частяхъ. Ц. 2 р. съ пересылкою.

О вырожденій человѣческаго рода и средствахъ препятствовать этому вырожденію физическимъ и нравственнымъ усовершенствованіемъ человѣка. Рожденіе дѣтей того или другого пола по желанію. Ц. 2 р. съ пересылкою.

Возражденіе организма, разслабленнаго любострастіемъ, или радикальное излеченіе онанизма, поллюцій, мужскаго безсилія и нервной слабости; съ прибавленіемъ въ особомъ приложеній гигіены половыхъ частей. Составилъ докторъ медицины Ришаръ. Ц. 2 р. съ перес.

Преждевременное истощеніе человѣка, зависящее отъ болѣзней половыхъ органовъ и мочевыхъ путей у моужчины и женщины, съ 425 рисунками, изд. 3-ье, въ 3-хъ частяхъ, соч. док. Жозана. Ц. 4 р. съ пересылк.

Геморрой, коренное уничтоженіе болѣзни во всѣхъ его видахъ и измѣненіяхъ, новыя медицинскія и гигіеническія средства, составилъ докторъ медицины К. Лебедевъ, изд. 2-ое. Ц. 2 р.

Собраніе множества чудесныхъ и непостижимыхъ фокусовъ, для легкаго представленія каждому въ домашнемъ кругу, составилъ профессоръ Жанъ Мартини. Ц. 1 р. 50 к. с. пер.

Гадательныя карты знаменитой предсказательницы дѣвицы Ленорманъ, въ роскошной сюрпризной коробкѣ. Ц. 2 р. съ пересылкою.

Оракулъ супружеской жизни или бракъ и любовь, совѣтникъ для всѣхъ желающихъ быть счастливымъ въ брачномъ состояніи. Ц. 1 р. 50 к.

Бракъ и безбрачіе, во всѣхъ половыхъ и моральныхъ проявленіяхъ, съ самыми любопытными историческими и медицинскими подробностями о взаимныхъ отношеніяхъ мужчины и женщины, начиная съ глубокой древности и до нашего времени, гигіена, физіологія и философія брака и безбрачія. Сочиненіе доктора П. Дебэ. Въ 4-хъ частяхъ. Ц. 4 р. съ пересылкою.

Съ требованіями гг. иногородные благоволятъ обращаться исключительно на имя **Христофора Ивановича Патрова,** С.-ПЕТЕРБУРГЪ, по Стренинской улицѣ, домъ № 10. не Петрову, а

ПАТРОВУ.

(302) 1—1.

ՀՈԳԵՒՈՐ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ

Կարգադրութեամբ նշանակուած է ապրիլի 12-ին ս. պատարագից յետոյ ժամը 12-ին կատարել քաղաքիս Մողնու եկեղեցու ՆՈՐ ԵՐԵՑՓՈԽԱՆԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ, ուստի յիշեալ եկեղեցու մեծ. ծխականները հրաւիրւում են նշանակեալ օրը նոյն եկեղեցին մասնակցելու ընտրութեանը, որ կայանալու է ս. Գայիանեան օր. դպրոցի դահլիճում։

Վերատեսուչ Թիֆլիսի եկեղեցիների բարեկարգութեան՝ Յովհաննէս քահանայ Մարտիրոսեանց։

(303) 1—1

ՄԻ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՉՈՒՀԻ, որ լաւ գիտէ ֆրանսերէն, ռուսերէն, լեհերէն, գերմաներէն լեզուներն և միւզիկ, տեղ է որոնում։ Խնդրում է դիմել՝ Ростовъ на Дону Рождественская ул., Музыкальная школа, Сояръ Вашкевичъ.

(304) 6—1.

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ՀԱՅՈՑ ՀՈԳԵՒՈՐ ԴՊՐՈՑԻ

հոգաբարձական նիստրհրդարանում՝ ապրիլ ամսի 22-ին 1892 ամի, երեկոյեան 8 ժամին, լինելու է աճուրդ (առանց կրկնաճրդի) կապալով տալու մոմավաճառութիւնը հայոց եկեղեցեաց և ժողովրդականաց համար։ Պայմանաժամերը կարելի է կարդալ հոգաբարձութեան դիւանատան մէջ ամեն օր, բացի կիրակի և տօն օրերից, առաւօտեան 10-ից ց-12 ժամն։

(305) 1—1

М. 1/ -6.

36 3

Дозволено цензурою Тифлисъ 10 го Апрѣля 1892 г. Տպարան «Կաւկազ» Типографія «Кавказъ» Гол. пр., домъ Читахова